

Використані джерела:

1. Ляшенко Н.В. Причини виникнення, функції та вплив кризових явищ на управління підприємством. *Ефективна економіка*. № 2, 2012. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=958>
2. Краснокутська Н.С., Бубенець І.Г. Підприємницький потенціал торговельного підприємства: зміст, особливості та чинники формування. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер.: Економічні науки*. 2013. № 4. С. 125-129.

Сухінська Діана

Західноукраїнський національний університет
(науковий керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри
підприємництва і торгівлі ЗУНУ Спьяк Г.І.)

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РИЗИКІВ

Ризик є невід’ємною частиною підприємницької діяльності. В його основі лежить невизначеність умов функціонування суб’єкта господарювання. Невід’ємність ризику - це аксіома бізнесу спричинена мінливістю ринкового середовища та значною кількістю стохастичних факторів, що чинять вплив на діяльність суб’єкта ринку. У ст. 42 Господарського кодексу України зазначено, що «підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб’єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [3]. Ризик є однією з характерних ознак підприємництва. Особливістю сучасного ризику є його тотальність, що притаманна ринковій економіці.

В категорійному апараті, який застосовує наука про ризики – ризикологія, підприємницький ризик є різновидом економічного ризику, хоча доволі часто ототожнюється з ним. В економічній літературі також спостерігається неоднозначність у трактуванні сутності ризику, його елементів, співвідношення об’єктивних і суб’єктивних сторін.

Ми поділяємо підхід щодо визначення економічного (підприємницького) ризику пропонуваній Вітлінським В. В., Верченко П. І. За цим підходом «економічний ризик - це об’єктивно-суб’єктивна категорія у діяльності суб’єктів господарювання, що пов’язана з подоланням невизначеності та конфліктності в ситуації неминучого вибору. Вона відображає міру (ступінь) відхилення від цілей, від бажаного (очікуваного) результату, міру невдачі

(збитків) з урахуванням впливу керованих і некерованих чинників, прямих та зворотних зв'язків стосовно об'єкта керування» [2, с. 11].

Заслужують на увагу також визначення даної категорії сформовані іншими дослідниками. Так, Грабовський І. С. визначає ризик як «ймовірність (загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоодержання доходів або появи додаткових видатків у результаті здійснення певної виробничої й фінансової діяльності» [4, с. 110].

Згідно визначення І. А. Бланка, під ризиком підприємства розуміється ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу або капіталу в ситуації невизначеності умов здійснення його фінансової діяльності [1].

«Для розуміння природи економічного ризику фундаментальне значення має зв'язок ризику та прибутку. Більш високий ризик пов'язаний з ймовірністю більш високого прибутку. Іншими словами, ризик – це загроза того, що економічний суб'єкт понесе втрати у вигляді додаткових видатків чи отримає доходи, що нижчі від тих, на які розраховує. На наш погляд, категорію «ризик» варто визначити як небезпеку потенційно можливої, ймовірної втрати капіталу чи недоотримання доходів порівняно з варіантом, який розраховує на раціональне використання капіталу за цього виду підприємницької діяльності» [5, с. 188].

Вихідним моментом оцінки та управління ризиками є їх класифікація. Класифікація підприємницьких ризиків здійснюється за цілим рядом критеріїв і дозволяє ефективно структурувати систему ризиків з метою визначення послідовності рішень щодо контролю та управління ризиком на основі певних класифікаційних характеристик.

В процесі управління ризиками суб'єкта господарювання важливо враховувати їх поділ за такими критеріями:

- рівень ухвалення рішення - ризик підприємства, підрозділу, виконавця;
- джерело виникнення - ринковий, політичний, законодавчий, екологічний, технологічний, фінансовий, форс-мажорний;
- ступінь впливу на майбутнє - стратегічний, тактичний, операційний;
- рівень об'єктивності - чистий, спекулятивний.

Для побудови системи виявлення та оцінювання ризиків важливе значення має визначення основних елементів ризику, до яких належать об'єкт, суб'єкт, чинник джерела ризику. Усі методи оцінювання ризику діляться на дві великі групи: якісні та кількісні.

Якісний аналіз ризиків полягає в ідентифікації джерел їх виникнення і зони ризику. Кількісний аналіз, у свою чергу, передбачає визначення кількісних

характеристик ризику. Для кількісної оцінки підприємницьких ризиків використовують широкий спектр методів оцінювання, які Фімяр С. В. пропонує розділити на фундаментальні методи та методи економіко-математичного моделювання [5].

Фундаментальні методи оцінювання ризиків базуються на макроекономічних показниках і спрямовані на довгострокові перспективи. З метою оцінки підприємницьких ризиків широко використовуються такі методи: метод експертних оцінок; статистичний метод; нормативний метод; рейтинговий метод; аналітико-розрахунковий метод; метод використання аналогів; метод аналізу доцільності витрат. Кожен із зазначених методів має свої переваги та недоліки.

У свою чергу до найбільш вживаних методів економіко-математичного моделювання відносять: метод коригування норми дисконту; аналіз чутливості критеріїв ефективності; метод сценаріїв; аналіз імовірнісних розподілів потоків платежів; дерево рішень; метод імітаційного моделювання; метод критичних значень. Перевагами даної групи методів є те, що вони чітко формалізовані, мають прозорі, наперед визначені алгоритми дій та проведення розрахунків. Як бачимо методи кількісної оцінки ризиків представлені досить широко, що дає можливість в процесі аналізу вибрати той метод, який найкраще підходить до конкретної ситуації. Для оцінки певного виду ризику доцільно обирати той метод, за допомогою якого можна найбільш точно оцінити ступінь ризику.

Сьогодні на ринку є багато методів, кожен з яких дає змогу отримати інформацію щодо характеристики окремих ризиків, властивих певним видам діяльності. При цьому кількісні методи займають центральне місце у системі управління ризиками суб'єкта господарювання.

Використані джерела:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Киев : Ника-Центр: Эльга, 2014. 512 с.
2. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К. : КНЕУ, 2000. 292 с.
3. Господарський кодекс України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
4. Грабовский И. С. Основные принципы управления рисками. *Экономика, менеджмент, маркетинг. Управление проектами, организация*: Сб. науч. тр. Донецк.: Наука и образование. 2013. Вып. 3. С. 110-115.
5. Фімяр С. В., Шпильовий В. А. Концептуальні основи оцінювання підприємницьких ризиків. *Інфраструктура ринку*. Випуск 28. 2019. С. 186-192.